

MÄNNISKA & HUND

De kända etologerna Kenth Svartberg och Per Jensen, tillika omtyckta författare till hundlitteratur, menar att det finns stor utvecklingspotential hos oss tvåbenta när det gäller att vara mer lyhörda och inkännande med våra hundar. Jensen beskriver människa och hund som världens mest samarbetande däggdjur – med en tusenårig gemensam historia. Svartberg framhåller att den enda som fullt ut kan besvara vilka metoder som är bra eller dåliga är hunden själv. Samtidigt uttrycker de sig med en stor ödmjukhet inför vad vi egentligen vet – och inte vet.

TEXT: JENNY WIBÄCK

Mer tvärsäkra uttalanden i stil med ”det här är den bästa metoden”, ”så här måste du göra, annars tar hunden över”, eller ”låt inte hunden tro att den bestämmer” finner vi ibland på nätet. Glömmer vi den viktiga källkritiken så kan det vara lätt att falla för de konkreta tipsen från olika alias eller tv-karaktärer, istället för att reflektera utifrån forskarnas mer avgränsade och väl underbyggda slutsatser.

FÖR STARKT METODFOKUS KAN SKYMMA HUNDENS UPPLEVELSE

Kenth Svartberg, tävlingsföreläsare och välkänd etolog som också är yrkesverksam som instruktör, föreläsare och författare, lyfter fram att vi lätt missar hundens faktiska upplevelse på grund av att vi stirrar oss blinda på själva metoden.

– Generellt upplever jag att hundägare kan vara rätt så okritiska och ibland ta fasta på väldigt märkliga råd. Hur frälst man än blir efter en kurs eller föreläsning är det alltid viktigt att titta på hunden och se hur den påverkas av det vi gör. Ingen annan än din hund kan ge dig facit på vad som är rätt och vad som är fel. Hunden kommer ju snart att berätta om det du gjorde var bra. Kanske redan i detta träningspass, annars kommer den informationen några pass framåt.

Fäster vi istället blicken på hundens upplevelse så får vi enligt Kenth en helt annan blick i vår träning, som hjälper oss att på egen hand göra djupare och mer effektiva analyser. Som hundtränare kan man då klura utifrån frågor som ”Vilka sidor i hundens personlighet utvecklar jag om jag väljer att göra så framför att göra så?”, ”Vad leder detta till?” eller den på ett sätt självklara och enkla – men ofta så bortglömda – frågan ”Varför gör jag så här?”

Kenth betonar att hans tankar som rör relationen människa – hund och träning ska ses som personliga tankar och inte någon vetenskaplig sanning. Hans eget forskningsområde, hundars personlighet, kan tyckas närliggande, men när det gäller träning för tävlingsutövande i den form vi gör inom Svenska brukshundklubben (SBK) så menar Kenth att det inte finns underlag för att utgå från forskningsresultat i varje specifik situation.

– Men mitt betraktelsesätt på hunden, i alla sammanhang, färgas förstas av mina erfarenheter. Jag skulle säga att jag har ett tydligt naturvetenskapligt synsätt på hunden och dess beteende. Jag tänker hela tiden i termer av sådant som bakomliggande motivation, vilket känsloläge hunden har eller hur hunden tänkte för att försöka förstå beteendet. Här är jag absolut vetenskapsförankrad och använder modeller som har stöd i forskning. Jag tycker dessutom att hundträning och forskning har många likheter! I min egen hundträning och då jag hjälper andra skapar jag ofta en hypotes – en gissning om varför hunden gör som den gör – som sedan kan testas genom experiment, vilket är själva träningen. Fungerar det behålls hypotesen tills vidare, annars förkastas den och en ny får tas fram. Det är ett väldigt roligt sätt att arbeta på, tycker jag.

Kenth menar att det är viktigt att låta egen känsla och idérikedom få utlopp och instämmer i liknelser mellan tränarrollen och konstnärskap.

– Genom att studera kan man lära sig allt om material och olika tekniker, men för att det ska bli konst måste en annan komponent in som kanske kan kallas känsla. Skulle man som hundtränare behöva klara sig utan någon av komponenterna – den mer akademiska förståelsen om hunden som biologisk art respektive fingertoppkänsla för hundar som in-

Kenth Svartberg

FOTO: MARIA SANDSTRÖM

Per Jensen

FOTO: ÖRJAN KARLSSON

divider – så måste det bli den förstnämnda. Utan känsla för den individ man jobbar med blir det svårt att nå resultat.

Den viktiga fingertoppskänslan bidrar också med att det inom alla metoder finns tolkningsutrymme och individuella variationer. Någon tycker kanske att den gjort precis som instruktören eller träningskompisen sa, men ett litet missförstånd kan kräva en liten finjustering som gör den stora skillnaden.

– En viss metod kan fungera i ett specifikt steg och varje steg i träningen har sina metoder. Det handlar om att tänka process istället för metod och se själva värdet i resan, säger Kenth.

Positiv förstärkning är ett exempel på en vetenskapligt förankrad modell som Kenth alltid har som utgångspunkt i hundträning. Han framhåller att alla hundar är mottagliga för positiv förstärkning, men vilken metod som tillämpas inom dessa ramar, beror på individ och situation. Utgångspunkten i positiv förstärkning ger oftast en optimistisk syn på träningen och de uppgifter som hunden ska göra, vilket märks i engagemanget. Kenth förtydligar denna prioritering genom ett exempel från tävlingsvärlden;

– Det är ju inte ovanligt att metoder fungerar i den mening att hunden utför det önskade beteendet, men det ser inte alltid trivsamt ut. På tävling kan man till exempel se två ekipage som får samma betyg i ett moment, där man verkligen lider med den ena hunden och gläds med den andra.

LEKEN STÄRKER MINNET

Per Jensen berättar i sin generösa forskningsblogg om en undersökning som rent vetenskapligt stödjer den gladare och mer lättsamma träningen. Resultatet visade att minnet av träning befästs bättre om man drar igång en positiv stressrespons hos hunden direkt efteråt, exempelvis genom lek. Effekten har att göra med att ett mildt påslag av stresshormoner stärker minnet, så just den här effekten bygger på att aktiveringen kommer omedelbart efter att hunden lärt sig något.

– Min personliga uppfattning är att lekfull träning därför antagligen är mer effektiv, men det finns tyvärr ingen känd forskning på just det, utan det man har undersökt är effekten av lek direkt efter träning, konstaterar Per Jensen.

När vi diskuterar metoders effektivitet och hänvisar detta till forskning, så är det viktigt att också ta reda på och dra slutsatser ifrån hur undersökningen är genomförd och vad som egentligen har undersökts.

– Som etolog vill man gärna skilja på träningsmetoder rent kliniskt och relationsaspekten. Klicker eller vad man nu använder är ju till exempel en metod för att hjälpa hunden att associera en företeelse A med en handling B, vars effektivitet kan undersökas separat. Men därutöver kan effektiviteten i träningen starkt påverkas av relationen och detta är då en annan faktor att undersöka. En hund som har en dålig relation till sin ägare (till exempel för att den blir bestraffad) kan mycket väl ha svårare att göra denna association jämfört med en hund som litar på ägaren. Här tror jag det är väldigt lika när man ser på hundar och barn – om man har en förtroendefull och stark relation blir det lättare att lära hunden saker oavsett vilken metod man använder. Det finns en hel del relationsstudier på hundägare och de visar ganska entydigt att hunden har en relation till sin ägare som påminner starkt om den mellan ett barn och en förälder, förklarar Per.

BLIR HUNDEN VAD VI GÖR DEN TILL

Skam och skuldskänslor hos ägare till hundar som inte betar sig som vi själva eller omgivningen önskar är vanliga. Många hundentusiaster vill helst tillskriva ägaren "problematiken" men forskningsresultat visar med all tydlighet att hundar lika lite som oss människor föds som vita pappersark, utan alla individer har med sig en viss genuppsättning som ger vissa egenskaper i högre eller lägre grad.

– Alla beteende har en ärftlig och en miljöbetingad komponent. Hur stor del som påverkas av arvet varierar ju stort från egenskap till egenskap, men när det gäller beteenden kan man generellt säga att det är sällan mer än kanske 30 % av variationen mellan olika hundar som beror på genetiska skillnader. Resten har att göra med upplevelser och miljö. Man kan därför inte säga att hunden blir vad vi gör den till, eftersom en kärna av genetiskt betingade egenskaper finns i grunden, men det är klart att vi kan påverka. En hund kan till exempel vara mer eller mindre nervös och försiktig på grund av en medfödd läggning, men man kan stärka upp självkänslan likaväl som man kan bryta ner en sådan individ, konstaterar Per Jensen.

Kenth Svartberg berättar att den ärftliga komponenten tycks skilja sig en hel del åt mellan beteenden.

– I en studie fann vi för några vallningsegenskaper hos border collie mycket höga arvarbarheter, cirka 50 %. För ▶

- ▶ många andra beteenden tycks dock generna påverka mindre, exempelvis har studier på ledarhundar visat att lydnadskonster som att sitta eller gå fot endast tycks ha några få procent arvbarhet. Studier baserade på mentalbeskrivning hund (MH) har visat att egenskapen "boldness" (kan närmast översättas till "framfusighet/framåtanda") har cirka 25–30 % arvbarhet. Att vissa beteenden är mindre påverkade av ärftlighet innebär att dess utveckling mer styrs av erfarenheter. Hur de hade det i valplådan som sex veckor gamla valpar kan till exempel vara nog så viktigt som vilken miljötränning ägaren bidragit med.

TIKENS HANTERING AV VALPAR

Etologen Pernilla Foyer presenterade 2015 sin doktorsavhandling där hon – inom Per Jensens forskargrupp – studerade Försvarsmaktens hunduppfödning ur ett etologiskt perspektiv. Resultatet visar att tikens hantering av valparna spelar större roll för vissa egenskaper på kullnivå, än vi tidigare vetat.

– Det jag kunde se i min studie var att tikens sammanlagda omvårdnad på kullnivå korrelerade på ett positivt sätt med tre av de fyra karaktärsdrag som framkommer i det lämplighetstest som används inom Försvarsmakten för att selektera tjänstehundar. De faktorer som påverkades har tolkats i tidigare studier såsom fysiskt engagemang, socialt engagemang och aggression, medan den fjärde faktorn självvilliten inte syntes bli påverkad.

Mätningarna bygger på ett antal timmars observation under en treveckorsperiod och för den vanliga valpköparen är det förstås svårt att dra samma slutsatser av mammans valphantering utifrån vad de ser vid ett fåtal korta besök. Observationerna genomfördes dessutom genom videoinspelning, för att inte besökarens närvaro skulle ha en påverkande faktor för resultatet.

– En uppfödare skulle eventuellt kunna skaffa sig en bättre överblick över sin tiks beteende över tid och fundera på målsättningen med sin avel och då ta resultat som det här i beaktande i val av "återanvändning" av tik, konstaterar Pernilla.

Samtidigt understryker hon att frågan är komplex, eftersom en annan av hennes studier indikerat att tikens erfarenheter av att ha haft tidigare kullar spelar in.

– Dessutom beror det ju på vad det är för egenskaper man eftersträvar hos sina hundar, vilket val man gör. Temperamentet

Våra hundar får chans att visa olika egenskaper och talanger, beroende av vilka sammanhang vi försätter dem i.

hos en tjänstehund i försvaret/polisen är inte per automatik det som efterfrågas hos en sällskapshund eller ens en brukshund, tilläger hon.

Resultatet mättes alltså på kullnivå men temperamentet hos individerna inom en kull skilde sig åt vid 1,5 års ålder. Pernilla menar att både arv och miljö spelar in och att den unika kombinationen av dessa för en viss individ kan förklara variationen mellan individer inom en kull.

HUNDAR MED OLIKA FÖRUTSÄTTNINGAR

När det gäller träningsbarhet och påverkbarhet på beteenden och egenskaper som blir till problem för hunden själv och/eller för ägaren, så framhåller Pernilla att det i princip är omöjligt att i grunden ändra något beteende som beror på en individs genetiska uppsättning. Däremot kan det vara påverkbart i olika situationer. Hon tar en hund som från början inte är särskilt social med främmande människor som exempel.

- Det kan gå utmärkt att med tid, tålmod och positiv förstärkning få hunden att acceptera hantering i specifika situationer, till exempel i en budföring eller under kontakt och lek med en sökfigurant. I de tränade situationerna kan hunden hantera kontakten och i den meningen har man som ägare stor chans att påverka hundens beteenden. Däremot behöver det inte betyda att hunden är mer tillgänglig och socialt engagerad med okända människor i sitt grundtemperament för det.

Brukshunden

Kenth Svartberg lyfter fram att de sammanhang vi försätter hunden i också påverkar vilka fallenheter hos våra hundar som ges chans att komma till uttryck. Han exemplifierar med en hund som beskrivs som rädd för skott på grund av en traumatisk händelse med fyrverkerier; alla hundar hade inte blivit rädda vid den händelsen, utan här påverkar den genetiska fallenheten för den rädslan. Ett annat exempel är hundar som fungerar dåligt med andra hundar i hushållet; alla hundar utsetts ju inte för den vardagsmiljön och en del med samma fallenhet kommer därför aldrig utveckla den problematiken.

– Och så finns det andra hundar som aldrig kommer utveckla aggression vilken miljö de än hamnar i eller hur ägaren än betar sig, på grund av att de helt enkelt inte har någon benägenhet för detta, konstaterar Kenth.

De beteenden som vi tvåbenta ofta finner mer önskvärda och eftersträvsvärda beskriver han gärna i termer av talang.

– Jag tänker att alla, människor som hundar, har olika talanger och förutsättningar. Och med talang tänker jag på att vi har olika genetiska dispositioner för att utveckla olika beteenden, vilket det också finns mycket forskningsmässigt stöd för. Detta handlar alltså inte om generell talangfullhet, utan olika områden hos olika individer.

Också Per Jensen poängterar vikten av att se till individen och understryker att varje hund har rätt att behandlas utifrån sina särskilda förutsättningar. Vilka särskilda förutsättningar hundar kan ha, är en fråga för framtida forskning.

– Det finns till exempel väldigt lite forskning på funktionsnedsättningar hos hundar, berättar Per. Men eftersom vi har beteenden och läggningar hos en del hundar som kan användas som modeller för till exempel autism, adhd eller tvångsbeteenden hos människor kan det vara rimligt att anta att vissa hundar faktiskt kan drabbas av liknande saker. Vi vet också numer att detta till stor del beror på genetiska faktorer hos hundarna.

HUNDAR KAN INTE JÄVLAS

Med tanke på att den som tvärsäkert hävdar att ett visst beteende uteslutande är ägarens fel, helt saknar vetenskaplig grund för sitt uttalande, så bör vi – oavsett om vi är uppfödare, instruktörer eller träningskompisar – vara försiktiga med vad vi lägger på varandras axlar. Likaså bör vi vara ödmjuka inför vår hund i olika sammanhang som den har svårt att hantera. Ser vi till hur svårt det kan vara för ett barn med autism att klara den vanliga skolmiljön såväl när det gäller koncentration som socialt samspel, så är det inte svårt att tänka sig hur det är för en hund med samma problematik när den befinner sig i miljöer fulla av människor, hundar och andra störande stimuli. Om ägaren dessutom bestämt att hunden ska tränas i den aktuella situationen och bestraffar den psykiskt och/eller fysiskt när den inte förstår något den inte har förutsättningar att klara just då, så är vi ute på riktigt hal is när det gäller allt vad etik och empati heter.

Inte sällan anklagas våra fyrfota vänner för mänskliga egenskaper, som att ”jävlas” eller vara nonchalanta. Att hundar skulle kunna vara utstuderat elaka på det sättet saknar enligt både Jensen och Svartberg helt vetenskaplig grund.

– Hundar kan inte jävlas, hävdar Kenth Svartberg. Däremot är det svårt för dem att göra saker de inte är tränade för!

Per Jensen instämmer och beskriver att vi hundägare både överskattar och underskattar våra hundar.

– För det första överskattar vi deras förmåga till omvärldsförståelse. Deras hjärnor är helt enkelt ganska dåliga på att förstå hur saker och ting hänger ihop och fungerar. Anledningen till att det är svårt att lära hunden gå i koppel är främst att deras förståelse av vad det innebär att sitta fast i ett snöre är ganska begränsad. Därför är det lätt att tro att hunden ska kunna lista ut olika saker helt på egen hand och att den ”borde förstå” hur omvärlden fungerar. För det andra underskattar vi deras förmåga att förstå och samspela med oss människor. De är långt mer kompetenta i att läsa vårt kroppsspråk och förstå vårt talade språk än vad de flesta tänker sig.

När vi fostrar och tränar våra hundar kan vi nog vinna mycket på att bygga mer på en bra relation och ett rikt samtal, både verbalt och kroppsspråkligt, än på att fokusera för mycket på ren inlärningsteknik.

Per Jensen

Kenth Svartberg framhåller att hans egen empati för hundar och lyhördhet för deras känslor växer i takt med ökad erfarenhet och kunskap. Detsamma gäller fåren som han möter genom vallningsträningen. Ju mer tid han tillbringar med dem, desto större respekt får han för dem både som art och som individer.

I vårt val av träningsmetoder efterlyser Kenth reflektion på ett djupare plan, där det där med ”rätt” metod framför allt innefattar rätt som i etiskt rätt, gentemot hunden.

– När vi diskuterar bra eller dåligt, rätt eller fel, så behöver vi ha koll på vår egen etiska måttstock. Som hundtränare måste jag ha klart för mig vilken värdegrund jag utgår från, så att jag utifrån den kan sätta ramarna för vilka situationer och träningsupplägg jag anser att min hund ska behöva stå ut med. Det är vår skyldighet, konstaterar Kenth bestämt. ▶

► TÄNK OM VI KUNDE LYSSNA!

Mitt i en tid då vi är alltmer intresserade av hundträning och samtidigt upplever oss ha allt mindre tid i vår vardag, landar Kerstin Malms senaste bok "Tänk om jag kunde lyssna", som en välbehövlig och känslomässig bomb som manar till eftertanke.

Utifrån Kerstins resonemang så bör vi först och främst ställa oss frågan med vilken rätt vi med träning försöker göra hunden till något överhuvudtaget. Första mötet med dessa ord kan för en hundtränare kännas både anklagande och lägga en skugga av meningslöshet kring hela vår hobby, men Kerstin betonar tydligt att det inte är skuldbeläggande som är poängen, utan ökad reflektion. Hon beskriver att var och en måste finna sina svar och under en pågående utveckling är det inga slutliga svar utan de förändras allteftersom vi lever och mognar.

– Vi behöver granska oss själva så mycket att vi lär känna våra innersta drivkrafter och vilka känslor som påverkar oss. Ofta tror vi att vi vet detta, men min erfarenhet är att vi sällan känner oss själva så väl att vi vet varför vi egentligen gör saker.

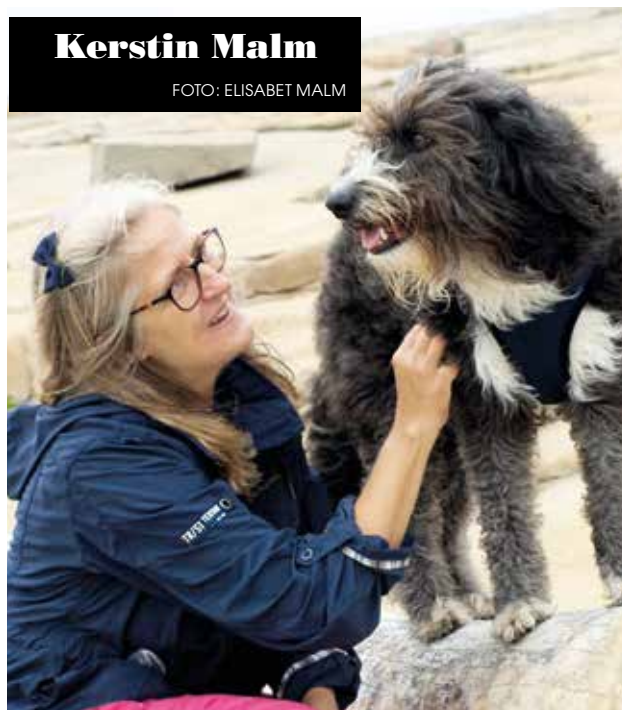
Kerstin beskriver behovet av ett paradigmskifte i vårt sätt att se på våra hundar och hur vi förhåller oss till dem. Tankarna som vänder upp och ner på hundägarens invanda föreställningar är understödda av Kerstins spännande och tvärvetenskapliga ämnesbakgrund inom etologi, psykologi och filosofi.

Vi hundtränare brukar inte sällan – i mer eller mindre skämtsam ton – lyfta fram hur mycket enklare allt vore om hundarna kunde prata. Kerstin vänder på det hela och menar att de har saker att säga och lära oss hela tiden, om vi bara lyssnar. Hon lyfter också fram vikten av hundens trivsel och trygghet i olika sammanhang, oavsett om det gäller träning för vardagsbruk, tävling eller som tjänstehund inom vård, skola och omsorg. Exempelvis ser Kerstin en stor fara i att försöka träna sociala tjänstehundar till beteenden som gör att deras känslor och egen vilja kommer i skymundan.

– Förutom att det kan diskuteras ur ett etiskt perspektiv, kan det förhindra mycket av det vi tror oss åstadkomma, konstaterar Kerstin.

Kerstin Malm

FOTO: ELISABET MALM

Kan vi då nyttja våra hundar, utan att utnyttja?

– Jag tror att vi kan ha en ömsesidig relation då vi berikar varandras liv och som båda mår bra av och är nöjda med. För oss människor ser jag att detta kan vara en enorm möjlighet till mognad och att lära sig se till andras behov och förstå sig själv bättre. Men frågan är vad skillnaden är mellan att nyttja och utnyttja? Ett nyttjande som är på ena partens villkor är väl egentligen alltid ett utnyttjande. Jag tänker att många hundar idag behöver kärleksfulla hem och att både människans och hundens behov kan mötas där.

VI BEHÖVER INTE GÖRA HUNDEN TILL NÅGOT ANNAT ÄN VAD DEN ÄR

Tove Dahl har under sin utbildning till resurshundförare genomfört ett projekt riktat till unga med psykisk ohälsa och/eller sociala svårigheter, som av olika skäl inte går i skolan.

– Utvärderingen utifrån deltagarens upplevelse visade att det som varit viktigast, och mest värdefullt, inte alls handlade om de mer strukturerade och medvetna inslagen. Istället var det saker som att kunna skratta åt en hund som hoppar i en lövhög eller smyger på en duva, att klara av att gå över en stor skolgård tack vare en hund bredvid, att mötas av någon som visar med hela

Jessika Gyllström beskriver i dessa bilder hundens betydelse för henne, under sin tid på Aleskogens Hunddagis, under ledning av Lena Holm. Verksamheten drivs med dubbelsyftet arbetsintegrering för ungdomar.

Tove Dahl

FOTO: ÅSA JAKOBSSON

sitt väsen att den är glad över att se dig, att dela en macka eller stryka handen över en varm päls, berättar Tove.

En hund med naturliga reaktioner och egna känslor, som får vara en egen och unik individ och som därav kan trivas i sammanhanget, var det som hjälpte allra mest, vilket bekräftade Toves tankar och ingång i projektet.

– Vi behöver inte göra hunden till något annat än vad den är. Bara genom att vara just sig själv, just en hund, kan den göra stor skillnad och vara en viktig resurs för oss människor, konstaterar hon bestämt.

Servicehundsföraren Marie Lempe lyfter fram tiden vi tillbringar tillsammans, liksom vardagens alla upplevelser, som

BETYDELSEN AV TIDEN VI TILLBRINGAR TILLSAMMANS

en mycket viktig del i relationen till våra hundar.

Marie blev hundägare i samband med att hon blev förtidspensionär till följd av sin funktionsnedsättning. Året var 1991 och hunden var efterlängtat, samtidigt som Marie var medveten om att det skulle innebära mycket jobb. Förtidspensioneringen gav den tid och extra kraft som skulle behövas, samtidigt som det kändes viktigt att få en anledning att komma ut.

– Det blev viktigt att hitta en distraktion från att bara ligga i sängen och ha ont, berättar Marie. Jag tror att glädjen i att göra något är viktig för alla och för mig blev det en hund, fortsätter hon.

Valet föll på en golden retriever som fick namnet Honey. Hon kontaktade sin lokala brukshundklubb för att försäkra sig att den var tillgänglig för rullstolsburna och det var inga problem. Brukshundklubben hade för henne tidigare förknippats med ”nissar som sprang i skogen” – och detta skulle rent praktiskt bli omöjligt för henne – men samtidigt var hon fast förvissad om att ”valpkurs måste man gå”.

– Det var så skönt att folk såg min hund, istället för min rullstol. Helt plötsligt hade jag en identitet igen, som hundägare. Jag tror detta var extra viktigt eftersom jag inte längre hade något jobb. Genom rollen som hundägare, så var jag någon.

Marie hade två mycket engagerade instruktörer som tidigt såg Maries fina känsla för hundträningen. De kontaktade en rullstolsburna hundägare som tävlade lydnad med sin hund och bad om tips och råd för hur träningen kunde anpassas. Därefter presenterade de sin idé för Marie, som själv aldrig hade tänkt tanken på att tävla med sin hund. Samtidigt väcktes en gammal tävlingsinstinkt till liv, då Marie tidigare tävlat på landslagsnivå som paraidrottare i friidrott. Hunderiets möjligheter att tävla mot personer utan rullstol och funktionsned-

sättning skulle visa sig bli en utmaning både på gott och på ont. På kursens avslutningsprov kom Marie näst sist och hon minns att hon grät när hon kom hem. Hon satte hård press på sig själv och kände krav på sig att bevisa att hon kunde lika bra som alla andra.

– Det var väldigt knäppt egentligen, för ingen har någonsin ifrågasatt mitt deltagande i kurser eller tävlingar. Aldrig har någon uttryckt oro för att deras hund ska bli rädd för min rullstol under en platsliggning eller något annat. Jag vet inte varför det blev så, men det var starkt.

Samtidigt blev frustrationen en drivkraft. Rollen som tävlingsförare gav dessutom ytterligare en identitet utöver hundägarrollen och för Marie som gillar att arbeta mot tydliga mål blev tävlingslydnaden perfekt. Vändningen i prestationsängesten kom efter en tävling med hennes andra hund, blandisen Ronja. Utanför planen mötte hennes dotter upp henne med orden ”Mamma, vet du vad de sa?”.

– Åh, nej, tänkte jag. Och jag visste inte ens om jag ville veta det...

Innan Marie hann avbryta sin dotter fortsatte hon ”De sa att där kommer hon som är så duktig”.

– Där och då släppte det, minns Marie. Jag fick på ett ärligt sätt chans att känna mig som en bland alla andra och några hade sett mig för att de tyckte jag var duktig och utan tillägget ”trots att hon sitter i rullstol”. Marie och Ronja tävlade mycket efter det och uppnådde bland annat lydnadsdiplom i elitklass.

Marie återberättar flera glada minnen från hennes aktiva år inom brukshundklubben. Blandisen Ronja blev även servicehund och så småningom utbildade sig Marie själv till instruktör. Hon har genom sitt arbete sett åtskilliga exempel på hundens betydelse för människor, såväl i det stora som i det lilla.

– Bara den oron som såväl föraren som dess anhängare kan slippa genom en epilepsi- eller diabeteshund är ovärder-

Marie Lempe

FOTO: CARINA HEDENBERG

lig, berättar Marie.

En annan viktig del är den självständighet som hunden bidrar till.

– Att slippa be en assistent att dra av en tröja eller öppna en låda, för att istället få hjälp av sin hund som då dessutom får en meningsfull arbetsuppgift, är guld värt.

Den specifika träning som ett assistanshundekipage genomgår är omfattande och Marie lyfter fram de värdefulla upplevelser som följer av detta.

– Vi upplevde så mycket tillsammans, jag och Ronja. Mycket handlade ju om träning för hennes skull, för att klara olika typer av miljöer och detta gjorde att även jag kom till ställen jag annars inte skulle ha besökt.

Mängdträningen gav också en djupare dimension i relationen till Ronja, minns Marie, liksom stoltheten över att ha utbildat sin egen hund, trots den smärta hon samtidigt kämpade mot.

– Hon är den bästa vän jag har haft och jag tror att all tid vi spenderade tillsammans har en stor del i detta. Det finns så otroligt mycket vi gjorde tillsammans – utbildningsmöjligheter, nya vänner, naturupplevelser och allmänt välbefinnande. Hon var vid min sida i allt detta och banden mellan oss blev särskilt starka. ■